

PRIKAZ
**VJEROVANJA O DRVEĆU U HRVATA U KONTEKSTU
SLAVISTIČKIH ISTRAŽIVANJA**

Tomo Vinšćak. Jastrebarsko, Naklada Slap 2002. (Biblioteka Spektar, knjiga 5)

Poimanje etnologije nikad nije bilo šire no danas. Uvjerenja u potrebu primjene različitih metodologija, pristupa i ciljeva istraživanja ove znanosti vrlo su raznolika i stoga je u etnološkoj disciplini prisutan iznimno velik broj raznorodnih radova i istraživanja. Autor knjige *Vjerovanja o drveću u Hrvata* već je na početku svoje knjige, u uvodnom poglavlju, objasnio svoje viđenje struke kako bi što preciznije pozicionirao svoje istraživanje unutar konteksta suvremene etnološke znanosti. Prema njegovim riječima, a naslanjajući se i na pisanje Vitomira Belaja, cilj etnologije je da "proučavajući sastavne elemente kultura pojedinih naroda koji nose etnička obilježja, dopre do etnogenetskih procesa, odnosno da utvrdi etničku povijest pojedinih ljudskih skupina", dodajući da "polazeći od sadašnjeg stanja, etnologija pokušava retrospektivno sagledati kulturnu povijest hrvatskog naroda, a pojedinim pojavama iz te kulture odrediti relativnu kronologiju, smjerove širenja i kulturne utjecaje. Pojave iz hrvatske predajne kulture moraju se promatrati u slavenskom i općeindoeuropskom kontekstu kako bi se mogla utvrditi njihova kulturogeneza" (str. 9). To je, naravno, tek jedna od definicija etnologije kao znanosti, ona bliska kulturnohistorijskoj školi, koja je i primarna oblikovateljica ovog istraživanja o vjerovanjima. Sâm autor pak kaže da su na njegov rad uvelike utjecala istraživanja akademika Radoslava Katičića, poznatoga po svojim iznimno pažljivim i dugogodišnjim istraživanjima slavenske mitologije, kao i strukturalne metode koje su za istraživanje istih tema u etnološku disciplinu uveli ruski znanstvenici Ivanov i Taparov. No, osim što je u ovom istraživanju Vinšćak nastupio u prvome redu kao etnolog (naime, riječ je o ponešto izmijenjenoj verziji njegove doktorske disertacije), u ovoj je studiji vidljivo indološko obrazovanje autora, prije svega u lingvističkim i etimološkim analizama pojedinih naziva drveća, ali i odličnim komparativnim poznavanjem svjetskih religijskih sustava.

U svom istraživanju autorovo je polazište utvrđivanje vjerovanja o pojedinim vrstama drveća u kontekstu praslavenske, ali i ostalih njoj bliskih indoeuropskih mitologija, a svakako treba napomenuti da su neka od ovdje proučenih vjerovanja pronašla svoje mjesto i u svijetu kršćanskih vjerovanja. Budući da je u domaćoj etnološkoj literaturi dosad objavljen tek nevelik broj radova o spomenutoj temi, ovo je prvo sustavno prikazivanje i analiziranje građe koja govori o vjerovanjima vezanima uz drveće, a koja je svojim najvećim dijelom zasnovana na podacima iz upitnica Etnološkog atlasa, skupljenima u Etnološkom atlasu Odsjeka za etnologiju pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Osim što je autor proučio spomenute upitnice i građu koju one nude, izradio je pet etnografskih karata, koje su mu pomogle utvrditi prostorno raširenje istraživanih

pojava. Pregledu vjerovanja o pojedinim vrstama drveća prethode statističke i pregledne tablice o vjerovanjima (statističke tablice govore o brojčanoj zastupljenosti i vrsti vjerovanja vezanih uz pojedine vrste drveća, a pregledne tablice svrstavaju drveće u pet skupina: sretno drveće, drveće u koje rado udara grom, drveće u koje ne udara grom, nesretno drveće te drveće koje se sadi na grobu), koje je, zajedno s već spomenutim kartama koje se nalaze u prilogu knjige, autor sastavio i predočio kako bi njegovo istraživanje dobilo na egzaktnosti i pouzdanosti, kvalitetama koje su često asociirane uz istraživanja iz područja prirodnih znanosti. Osim središnjeg dijela knjige, koji nam pruža uvid u vjerovanja vezana uz pojedinačne vrste drveća, zaključna razmatranja opremljena su još jednim tabličnim prikazom (Simbolična značenja drveća u mitologijama, tablica koja vrlo jasno predočuje značenja pojedinih vrsta drveća u praslavenskoj, grčkoj, rimskoj, keltskoj, germanskoj i ostalim mitologijama, suprotstavljena suvremenijim vjerovanjima u okvirima kršćanstva).

Važno je napomenuti i da je knjiga vrlo dobro opremljena: na njezinom se kraju nalazi i duži sažetak na engleskom jeziku, a nakon popisa iskorištene literature zainteresirani će čitatelj pronaći čak dva kazala: kazalo naziva drveća te kazalo imena, naziva i pojmova. Posljednji prilog sadrži ključ za čitanje signature, koja omogućava razumijevanje već spomenutih priloženih etnografskih karata, a tu je i statistička tablica s narodnosnim i vjerskim sastavom kazivača.

Knjiga *Vjerovanja o drveću u Hrvata* autora Tome Vinščaka pojavila se istodobno s još nekoliko naslova iz naše struke koji se bave mitologijom i vjerovanjima, pružajući zainteresiranoj i *newage*-istički površnim, ali sveprisutnim i nevjerojatno popularnim izdanjima pretovarenoj publici uvid u znanstveno viđenje spomenutih tema. Stoga nije čudno da je cjelokupno prvo izdanje ove knjige rasprodano već u godini njezina objavljivanja.

Sanja Kalapoš Gašparac